

ITINERARIS AL VOLTANT DEL MONESTIR DE SANT PERE DE RODES
EL CONJUNT MONUMENTAL DE LA SERRA DE RODES, ENCAPÇALAT PEL MONESTIR DE SANT PERE, ES COMPLEMENTA AMB UNA SÈRIE DE MONUMENTS I D'ESTRUCTURES DE GRAN INTERÈS HISTÒRIC QUE ENS PODEN AJUDAR A COMPRENDRE EL FUNCIONAMENT DEL GRAN CENTRE DE PODER FEUDAL QUE VA SER L'ABADIA, I L'EVOUCIÓ PAISATGÍSTICA DEL SEU ENTORN.
DES D'AQUÍ, US VOLEM RECOMANAR ELS PUNTS D'INTERÈS QUE PODEN COMPLETAR LA VISITA AL MONESTIR DE SANT PERE DE RODES.

Escena en un convent benedictí a mitjans de segle XIV.

1

Monestir de Sant Pere de Rodes

Les primeres notícies documentals apareixen al segle IX, tot i que durant les darreres campanyes d'excavació arqueològica han aparegut restes de fins al segle V. El monument que podem contemplar avui en dia s'ha anat configurant des d'aquests remots orígens fins a final del segle XVIII, quan fou abandonat pels monjos.

L'exterior del monestir ofereix una impressionant perspectiva de les seves muralles i fortificacions: murs amb merlets i restes de torres defensives amb espitlleres, bastides a partir dels darrers segles medievals.

També podem observar edificacions construïdes durant els segles XVII i XVIII que foren utilitzades com a magatzems, cellers i habitatges de criats que convivien amb els monjos fora del clos monacal.

2

Hospital de Pelegrins

Es tracta d'una edificació del segle XI, relacionada amb el paper de lloc de pelegrinatge que tingué Sant Pere de Rodes des de començament de l'edat mitjana. Els pelegrins hi acudien atrets per les nombroses relíquies que el monestir custodiava dins l'església. L'any 1088 el papa Urbà II concedí una butlla que autoritzava la celebració de la festa del Jubileu al monestir, cada any en què el dia 3 de maig coincidís amb divendres. A partir d'aquell moment, l'afluència de pelegrins augmentà de forma significativa.

L'hospital era un lloc on els pelegrins podien allotjar-se per passar-hi la nit. Constava de dos pisos en la construcció dels quals es pot observar l'*opus spicatum*, o obra en espiga, que és un tipus de parament característic en edificis dels segles X i XI.

XX

XX

3

Les feixes

Ascendint per l'escala que hi ha a la dreta de la plaça del monestir s'arriba a un punt on es poden escollir dos camins: el de la dreta és un camí de cabres que puja al castell de Sant Salvador (punt 10 de l'itinerari) i el de l'esquerra condueix, per un corriol, fins a una zona plena de feixes de terra contingudes per parets de pedra seca. Les parets, algunes enrunades, probablement daten dels segles XVII i XVIII, època en què hi ha una gran expansió del cultiu de la vinya, que farà proliferar la construcció de terrasses a gairebé totes les muntanyes del cap de Creus.

xx

L'extens cultiu de la vinya es veurà abandonat per l'arribada de la fil·loxera a final del segle XIX. La plaga va matar la totalitat dels ceps autòctons, fet que motivà que la major part d'explotacions fossin abandonades per sempre. En aquesta zona humida i assolada, a recer de la tramuntana, a més de la vinya, els monjos també hi haurien conreat arbres fruiters. Actualment es poden observar en aquest espai algunes espècies que han sobreviscut en estat salvatge, com ara cirerers, pomeres i pruneres, entre d'altres.

El cultiu de la vinya es veurà abandonat per l'arribada de la fil·loxera a finals del segle xi.

4

Els horts

Els horts es trobaven a la gran esplanada artificial que hi ha al sector sud-est del monument. Tota la terra de conreu està continguda per uns grans contraforts que, guanyant terreny al desnivell natural de la muntanya, aconseguen sostenir tota la superfície dels horts.

xx

Aquests se situen a la banda de llevant del conjunt monàstic, la part més humida i protegida dels forts vents del nord. Els horts estaven directament comunicats amb la cuina medieval del monestir, situada sota els porxos del nord, i també amb la zona d'estables, tallers i magatzems, que es troben al sector de la porxada oest. A l'hort del monestir medieval, s'hi conreaven els aliments vegetals de la cuina de l'època: cols, cebes, melons, carbasses, pèsols, faves i també plantes medicinals que utilitzaven els monjos en l'elaboració de remeis per a diverses malalties, com sàlvia, ruda, romaní i menta, entre d'altres.

xx

5

La sèquia, la cisterna i el safareig

xx

Un acurat sistema hidràulic construït en època moderna assegurava l'abastament d'aigua necessari per al bon manteniment dels horts, i fins i tot per fer-la arribar a l'interior del clos monacal. Al mateix nivell del camí de ronda, es pot observar la sèquia que conduïa l'aigua de la muntanya, una construcció en pedra seca, amb una obertura quadrangular. Per sota terra, i des de la sèquia, una altra conducció feia arribar l'aigua cap a una cisterna, reformada durant el segle XX, que es troba a l'esplanada mateixa dels horts, al costat de la muntanya. A tocar de la cisterna, hi ha les restes d'un safareig.

6

Els contraforts

És possible que els impressionants murs i contraforts que sostenen la gran esplanada dels horts fossin construïts en dues etapes. El sector dels tres primers contraforts són construccions d'època moderna, segurament del segle XVII, i presenten un parament de pedra seca, sense cap mena de morter. L'interior dels murs compta amb un farciment de runa que arriba fins al metre i mig d'amplada. Els dos contraforts més propers a l'edifici del monestir tenen un parament diferent i més acurat que els anteriors, amb les pedres

xx

l·ligades amb morter de sorra i calç. El més probable és que fossin construïts en època medieval. L'esplanada des d'on contemplem aquestes estructures gegantines també és un terraplè artificial sostingut pel mateix sistema de contraforts i murs, alguns dels quals avui es troben parcialment esllavissats.

7

El Coll del Bosc

Avançant pel camí planer que s'allunya del monestir en sentit est, s'arriba en pocs minuts a un petit aparcament, al lloc anomenat Coll del Bosc.

El paisatge que es contempla des d'aquest punt és realment esplèndid. Des d'aquí es domina tota la població de la Selva de Mar, la vall de Sant Romà i tot el litoral nord del cap de Creus, popularment anomenat mar d'Amunt.

Entre l'esplanada de l'aparcament i la carretera del Port de la Selva hi ha un turonet on, en el punt més alt, es poden observar alguns forats de pal excavats a la roca i també restes de construccions de murs de pedra seca.

xx

Un caminet, que parteix des de l'esplanada del coll del Bosc, arriba fins a la població de la Selva de Mar. La durada del trajecte és d'una hora de baixada i d'hora i mitja de pujada.

xx

Forat de pal situat al turó del Coll del Bosc.

8

El Palau de l'Abat

xx

El palau de l'Abat és un edifici gòtic de tres plantes que s'aixeca sobre les restes de construccions i tombes de la primera època del cenobi. Ha estat datat entre els segles **xv** i **xvi**, i ara només en resta la façana exterior. S'hi poden observar dues finestres geminades i merlets al capdamunt de la façana. Actualment l'edifici té destinada la planta baixa a punt d'informació del Parc Natural del Cap de Creus i als pisos superiors hi ha les oficines del personal del monestir.

xx

Durant la intervenció arqueològica del palau de l'Abat de l'any 1989, va aparèixer un fastuós tresor consistent en 658 monedes d'or i plata, datades entre els segles **xiv** i **xvi** procedents de molts països del Mediterrani. El tresor havia estat ocultat en un dels paviments de la planta baixa de l'edifici a començament del segle **xvi**.

9

La font dels monjos

El monestir de Sant Pere de Rodes fou construït, com tants vells monestirs, a la vora d'una font. La font dels Monjos, també anomenada lo Raig, es troba en un paratge situat en una petita esplanada coberta per les branques d'uns plataners centenaris.

A sobre del raig de la font, que antigament sorgia de la boca d'un animal fabulós, es pot veure una inscripció, datada de l'any 1588, que diu: *QUI BIBERIT EX AQUA SIT IET ITERUM* (qui begui de l'aigua de la font tornarà a aquest lloc). Tant a l'estiu com a l'hivern, surt l'aigua tan gelada que resulta gairebé impossible aguantar més d'un minut la mà plana sota el raig sense que quedi glaçada. L'existència d'una font en les llegendes fundacionals del monestir dóna un cert caire de misteri a l'indret.

Just davant la font surt un viarany pel qual s'arriba en aproximadament una hora fins a la vall de Santa Creu. La tornada de pujada al monestir es calcula en prop de dues hores.

xx

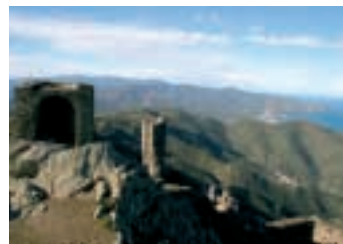
10

ITINERARI ALTERNATIU

Durada: 60 minuts en total, pujar i baixar. Dificultat: mitjana-alta. Recomanacions: Cal portar calçat adequat que agafi bé el peu

El castell de Sant Salvador de Verdura

Pujant per les escales que hi ha a la plaça d'accés al monestir, s'agafa el camí de la dreta que condueix en uns 25 minuts de pujada per un viarany tortuós fins a les restes del

xx

castell de Sant Salvador. L'origen del castell, igual que el del monestir, és desconegut i la primera notícia documental data del segle **ix**. Actualment la major part de les estructures daten d'una reconstrucció feta l'any 1283.

El castell pertanyia als comtes d'Empúries i sempre anà molt lligat a la història del monestir i a les relacions que hi havia en cada època entre els nobles i els monjos. Quan aquest fou abandonat com a emplaçament militar, continuà sent utilitzat pels monjos com a punt de guaita per alertar els pobles dels seus dominis de l'arribada de pirates.

De les seves restes, en destaquen les estructures defensives: les muralles i la base de la torre de defensa que es troba a l'extrem nord; també la cisterna situada al recinte exterior, i una latrina o comuna medieval, al sector del penya-segat. Tot i així, el record més impressionant que s'endú el visitant és el de l'espectacular vista de la plana empordanesa, que es domina des del seu cim, situat a 630 m d'alçada.

ITINERARI ALTERNATIU DEL MONESTIR AL POBLE DE SANTA CREU DE RODES: PUNTS 11 I 12

Durada: 15 minuts en total, pujar i baixar. Dificultat: baixa

XX

11 El poble de Santa Creu de Rodes

Des de l'aparcament, que es troba a l'inici del camí de vianants que porta al monestir, hi ha unes escales que condueixen a les restes del poble de Santa Creu de Rodes, esmentat en els documents com a Villa Sancte Crucis. De l'antiga població, que s'organitzava a l'entorn de l'església de Santa Elena, actualment en queden les parts baixes d'algunes cases, alguns carrers i els dos portals de la muralla defensiva que envoltava la vila. Les restes que envolten l'església corresponen a la part més antiga de la població, d'origen altmedieval. Aquest primer nucli era envoltat per una palissada de fusta, al qual s'accedia pels dos grans portals de pedra, un situat al nord i l'altre al sud. Per aquests portals passaven tots els camins que, des de Llançà i els pobles de la plana de l'Alt Empordà, conduïen al monestir. Tenim constància que, des del segle XIII, se celebrava un mercat setmanal els diumenges. Fora del primer recinte emmurallat, continua havent-hi restes de cases de datació més tardana.

La població de Santa Creu de Rodes fou abandonada a mitjan segle XVI per motius que encara desconeixem. És possible que, a

causa dels reiterats atacs dels pirates, els seus habitants decidissin marxar cap a un lloc més segur, potser dins dels murs del monestir o cap algun indret dels seus dominis.

XX

A començaments del segle XVI apareix pel Mediterrani el famós pirata berberisc Barbarroja. En aquesta època eren habituals els atacs al litoral català per pirates com aquest.

12 L'església de Santa Elena de Rodes

L'església de Santa Elena també anomenada de Santa Creu és un edifici preromànic datat del segle IX en les seves parts més antigues: la nau central i la torre del campanar. Al segle X s'hi afegiren els braços del transepte i l'absis quadrat. Al segle XVI se'n construïren les naus laterals, al XVII s'incorporaren a la dreta del temple les sagristies i al segle XVIII s'habilità el pis superior com a habitatge per a l'ermità. La fundació d'una església dedica-

XX

da al culte de santa Elena no és casual si pensem en la relació d'aquesta santa, mare de l'emperador Constantí, amb la troballa de la Vera Creu i en l'extensa toponímia relacionada amb la Creu que hi ha en aquestes muntanyes.

L'església, igual que el poble que l'envoltava, era possessió del monestir des del segle X, quan fou donada pels comtes d'Empúries. A partir del segle XII tingué categoria de parròquia per als habitants d'aquesta part del cap de Creus. Tot i quedà abandonat el poble de Santa Creu de Rodes, Santa Elena continuà oberta al culte molt més temps. Al llarg del

segle XIX s'hi continuaven fent aplecs i romeries cada 3 de maig, el darrer dels quals fou el de l'any 1880. Llavors començà el període d'espoliació, durant el qual es perderen totes les imatges i decoracions.

L'església, restaurada l'any 1992, fou inclosa dins el projecte de recuperació del monestir de Sant Pere de Rodes.

Des de la plaça de Santa Creu podem tornar a passar pel portal sud, el de la banda del monestir, o bé escollir el del nord, que ens conduirà en 5 minuts per un camí de fàcil accés fins al gran aparcament de la Pallera.

XX

XX

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed diam nonummy eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliquam.

MONESTIR DE SANT PERE DE RODES

VISITES CONCERTADES:

Les visites comentades per guies especialitzats s'ofereixen a grups i escolars.

Telèfon d'informació i reserves:
972 387 559

HORARIS:

De l'1 de juny al 30 de setembre:
10.00-19.30 h

De l'1 d'octubre al 31 de maig:
10.00-17.00 h

SERVEIS PER ALS VISITANTS

DEL MONESTIR:

WC
Bar restaurant
Audiovisual
Visites guiades
Botiga

DIES DE TANCAMENT DEL MONESTIR:

- Tots els dilluns no festius
- Els dies 1 i 6 de gener, 25 i 26 de desembre

DIES D'ENTRADA GRATUÏTA

AL MONESTIR:

- Tots els dimarts
- 18 de maig, dia internacional dels museus
- 20 de maig (festa local)
- 23 d'abril (Sant Jordi)
- 11 de setembre (Diada Nacional)
- Jornades Europees del Patrimoni

INFORMACIÓ

Monestir de Sant Pere de Rodes
El Port de la Selva. Alt Empordà
Camí del Monestir, s/n
17489 El Port de la Selva
Telèfon 972 387 559

Museu d'Història de Catalunya
Plaça de Pau Vila, 3
08003 Barcelona
Telèfon 932 254 700
www.mhcat.net

Coordinació:

Disseny:

Eggeassociats

Recerca Entorn Natural:

Gaia Estudis Ambientals

Textos Entorn Natural:

Gonçal Luna

Il·lustracions:

AP: Agnès Perelló

NORMES BÀSIQUES DE COMPORTAMENT A LA NATURA

L'entorn natural dels monuments de la muntanya de Rodes forma part del Parc Natural del Cap de Creus. El medi natural és relativament fràgil i, per tant, cal procurar en tot moment no trencar-ne l'equilibri.

És important que en la vostra estada en aquest paratge respecteu les normes de comportament següents.

Monuments

No us enfileu als murs dels monuments o a les parets de pedra; es poden trencar els murs i el morter que els lliga, i això pot resultar perillós.

Si pugeu al castell, aneu molt en compte amb els precipicis i sobretot vigileu la mainada.

Foc

No enceneu foc de cap mena enlloc de la muntanya. A l'estiu i en èpoques de sequera cal tenir cura especial a evitar qualsevol risc d'incendi. No llenceu a la muntanya les puntes de cigarreta o els llumins mal apagats.

Deixalles

No abandoneu ni enterreu les deixalles a la natura, poden produir lesions a persones i animals, contaminen el medi ambient i, a més, desfiguren el paisatge. El que cal fer és endur-se-les i dipositar-les als contenidors de l'aparcament de la Pallerà o als del primer poble que trobeu.

Sorolls

En la mesura que sigui possible s'ha d'evitar fer sorolls estridents: els crits, els aparells de ràdio i d'altres. Al medi natural els sorolls s'estenen molt i arriben molt lluny.

Plantes i flors

S'ha de caminar pels camins i les pistes ja existents. No s'han de tallar les branques ni arrencar plantes i flors. Si voleu un record, millor que el fotografieu.

Animals domèstics

Si porteu un gos, cal mantenir-lo sempre controlat i subjectat, ja que pot molestar altres persones, espantar els animals en llibertat o malmetre el medi natural gratant a terra i destrossant les plantes. No és permès entrar amb gossos dins del monestir. L'amo del gos és en tot moment responsable dels danys i perjudicis que aquest pugui causar.

Acampada lliure

L'acampada lliure no és permesa a cap punt de la muntanya.

ALTRES ASPECTES

D'INTERÈS LLOCS

DE PÍCNIC RECOMANATS

- El mas Ventós: Es troba a 2 km de l'aparcament de la Pallerà, venint de Vilajuïga. Hi ha una gran pineda amb taules i bancs per seure-hi. La panoràmica sobre la plana de l'Empordà és impressionant.
- Aparcament de la Pallerà: Al costat de l'aparcament gran del monestir hi ha una arbreda. Des d'allí les vistes de la cara nord del cap de Creus i de la plana de l'Empordà són molt boniques.
- La font dels Monjos: La font és a sota mateix del monestir de Sant Pere de Rodes, en una placeta amb plataners gegantins. Vistes al monestir i a la part nord del cap de Creus.

L'ENTORN NATURAL

La península del cap de Creus està formada pels diversos contraforts de la serra de Rodes, on s'aixeca el monestir de Sant Pere de Rodes. El conjunt combina muntanyes que depassen els 600 m d'alçada amb barrancs pregons. La vegetació del paratge, típicament mediterrània, és el fruit d'una evolució secular, en la qual un mosaic de prats secs i clapes de bosc han substituït antics camps de vinya. La fauna és igualment rica, i força espècies aprofiten l'entorn del monestir com a hàbitat. Des de l'any 1998, la zona forma part del Parc Natural del Cap de Creus, que inclou l'àmbit marí i el terrestre.

L'alzina surera (*Quercus suber*)

Els trets bàsics que diferencien l'alzina surera de la comuna són el suro de l'escorça i una capçada menys densa, ja que les aglans i les fulles de les dues espècies són pràcticament indistingibles. A l'Empordà, la indústria del suro va tenir una gran importància econòmica. La surera suporta bé el foc: les que veurem durant l'itinerari van sobreviure els incendis que ha patit el cap de Creus, el darrer durant l'agost de 2000.

L'estepa blanca (*Cistus albidus*)

Forma part d'un grup d'arbusts molt característic de la regió mediterrània. Les fulles, blanquinoses, poden marcir-se en períodes de sequera i esdevenen turgents quan l'aigua torna a estar disponible. El seu aspecte és poc atractiu, però, en canvi, fa flors grosses, d'un viu color fúcsia.

L'estepa negra (*Cistus monspeliensis*)

El qualificatiu li ve de la foscor de les seves fulles, allargades i d'un verd negrenc. Paradoxalment, les flors són d'un blanc llampant, amb el cor groc, per bé que més xiques que les de l'estepa blanca.

El cap d'ase (*Lavandula stoechas*)

Les herbes aromàtiques aporten el perfum als boscos mediterranis. Al Parc, una de les més comunes i boniques és el cap d'ase. La podem observar al camí de Santa Creu al monestir. El nom li ve de les inflorescències, coronades per bràctees morades en forma d'orelles d'ase.

El pit-roig (*Erithacus rubecula*)

Aquest simpàtic ocell, petit i rodanxó, és fàcil de reconèixer per la gran clapa taronja de la cara i el pit. Té un comportament molt confiat que el porta sovint a acostar-se molt als passejants, sobretot si caminen pausadament i en silenci.

El xoriguer petit (*Falco naumanni*)

De bon matí, o cap al tard, no és difícil observar algun exemplar d'aquest bonic rapinyaire planant a prop de les torres de Sant Pere. El seu vol es caracteritza per uns cops d'ala ràpids i vigorosos, i els seus crits, estridents, també l'identifiquen. S'alimenta principalment d'insectes voladors.

La salamandra (*Salamandra salamandra*)

La salamandra es reproduïx a l'aigua, però normalment viu amagada entre les herbes o sota la fullaraca. Els seus colors vistosos -els biòlegs en diuen coloració aposemàtica- recorden als eventuals predadors que la seva pell és recoberta d'una substància tòxica. Apareix sovint al camí que porta al monestir, quan plou i, també, de nits.

El ratpenat orellut meridional (*Plecotus austriacus*)

És fàcil de veure'l, cap al tard, arreu de la muntanya. Clarament antropòfil, sovint té el refugi a les construccions humanes. A la zona, per exemple, tenen els nius a les esquerdes de les parets del monestir i de l'ermita de Santa Elena. El seu vol és lent i oscil·lant, i és força àgil en espais reduïts i al voltant dels fanals.

ITINERARI AL VOLTANT DEL MONESTIR DE SANT PERE DE RODES

El conjunt monumental de la serra de Rodes, encapçalat pel monestir de Sant Pere, es completa amb una sèrie de monuments i d'estructures de gran interès històric que ens poden ajudar a comprendre el funcionament del gran centre de poder feudal que va ser l'abadia i l'evolució paisatgística del seu entorn.

Des d'aquí us volem recomanar els punts d'interès que poden completar la visita al monestir de Sant Pere de Rodes.

ITINERARI CAMÍ DE RONDA AL MONESTIR: DEL PUNT 1 AL 9

- Durada: de 30 minuts a 1 hora
- Dificultat: baixa
- Recomanacions: Cal anar amb precaució entre els punts 4 i 5

1 MONESTIR DE SANT PERE DE RODES
• Durada: 10 minuts des de l'aparcament
• Dificultat: baixa

2 HOSPITAL DE PELEGRINS
• Durada: 1 minut des del monestir
• Dificultat: baixa

3 LES FEIXES
• Durada: 3 minuts des del monestir
• Dificultat: baixa

4 ELS HORTS
• Durada: 5 minuts des del monestir
• Dificultat: baixa

5 LA SÈQUIA, LA CISTERNA I EL SAFAREIG
• Durada: 5 minuts des del monestir
• Dificultat: baixa

6 ELS CONTRAFORTS
• Durada: 7 minuts des del monestir
• Dificultat: baixa

7 EL COLL DEL BOSC
• Durada: 15 minuts des del monestir
• Dificultat: baixa

8 EL PALAU DE L'ABAT
• Durada: 2 minuts des del monestir
• Dificultat: baixa

9 LA FONT DELS MONJOS
• Durada: 2 minuts des del monestir
• Dificultat: baixa

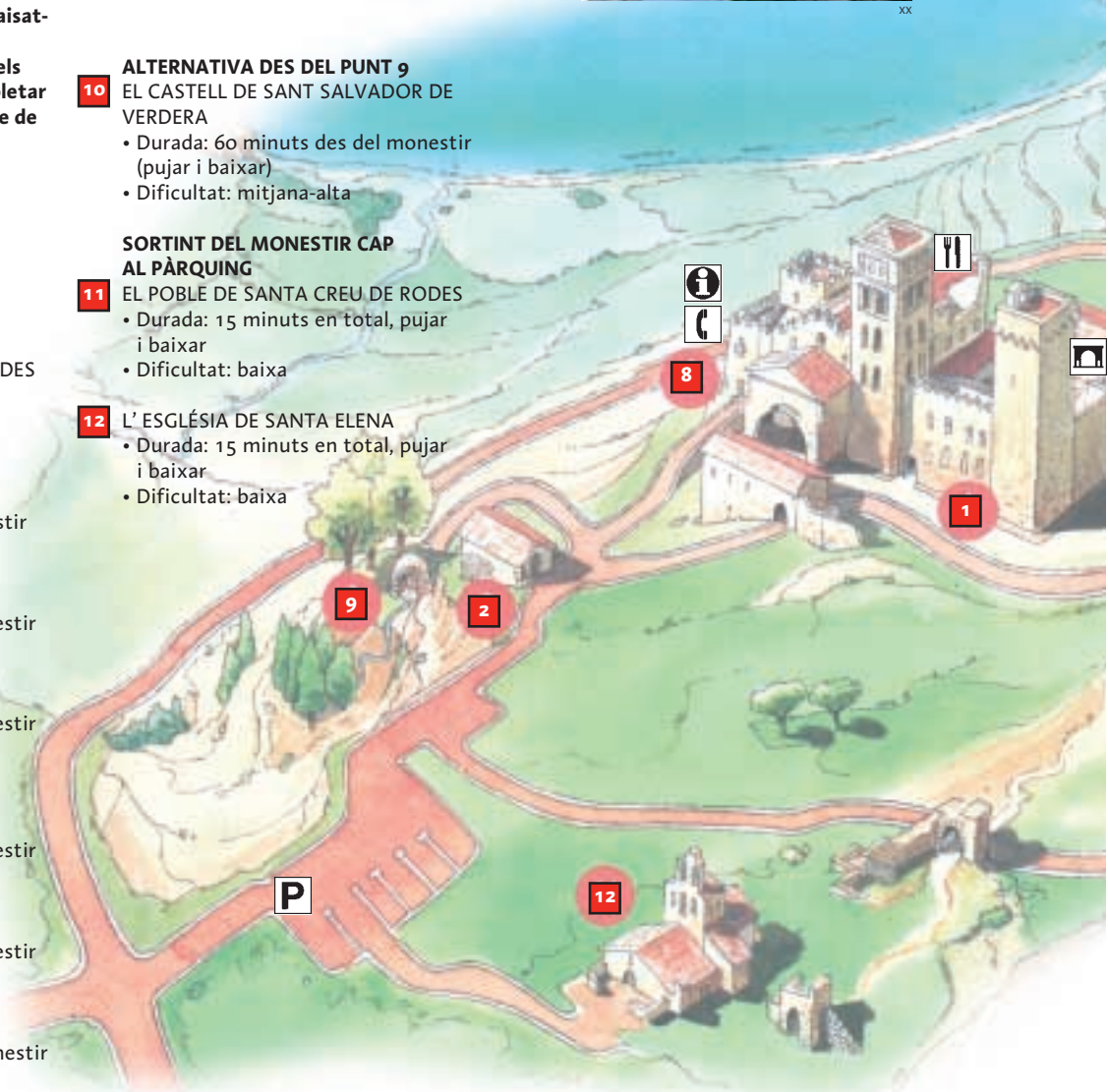
10 ALTERNATIVA DES DEL PUNT 9
EL CASTELL DE SANT SALVADOR DE VERDERA
• Durada: 60 minuts des del monestir (pujar i baixar)
• Dificultat: mitjana-alta

11 SORTINT DEL MONESTIR CAP AL PÀRQUING
EL POBLE DE SANTA CREU DE RODES
• Durada: 15 minuts en total, pujar i baixar
• Dificultat: baixa

12 L'ESGLÉSIA DE SANTA ELENA
• Durada: 15 minuts en total, pujar i baixar
• Dificultat: baixa

xx

xx

xx

xx

- Museu
- Restaurant
- Telèfon
- Punt d'informació
- Aparcament de la Pallerà

ITINERARIS AL VOLTANT DEL MONESTIR DE SANT PERE DE RODES

